

IZOBRAŽEVANJE STAREJŠIH V SLOVENIJI

Zakaj in kako
Nacionalna mreža nevladnih organizacij
izobraževanja starejših

Naziv publikacije:

*Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje
Izobraževanje starejših v Sloveniji
Zakaj in kako*

Izdajatelj:

*Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje,
združenje za izobraževanje in družbeno vključenost, Ljubljana 2012
Prvi ponatis 2017*

Urednici:

Maša Bizovičar in Ana Krajnc

Avtorji besedila:

*Prof. dr. Ana Krajnc, dr. Dušana Findeisen, mag. Pavla Rapoša Tajnšek
in Maša Bizovičar*

Izjave so zapisali:

*Člani študijskega krožka novinarstvo na UTŽO Ljubljana pod mentorstvom
Nevenke Železnik: Andrej Bernard, Anton Doma, Nedeljka Luznar, Milena
Majzelj, Helena Ribič, Anka Rozman, Alenka Steindl, Pavla Rapoša Tajnšek
in Olga Weissbacher*

Fotografije:

Peter Irman, Igor Modic, Iva Gasar in drugi

Jezikovni pregled:

Alenka Ličen, Aleksandra Radojc

Oblikovanje:

Irena Gubanc, Mateja Škofič

Tisk:

Tiskarna Cicero

Naklada:

300 izvodov

Publikacija je nastala v okviru projekta Krepitev mreže NVO izobraževanja starejših. Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete Institucionalna in administrativna usposobljenost, prednostne usmeritve Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij, civilnega in socialnega dialoga.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

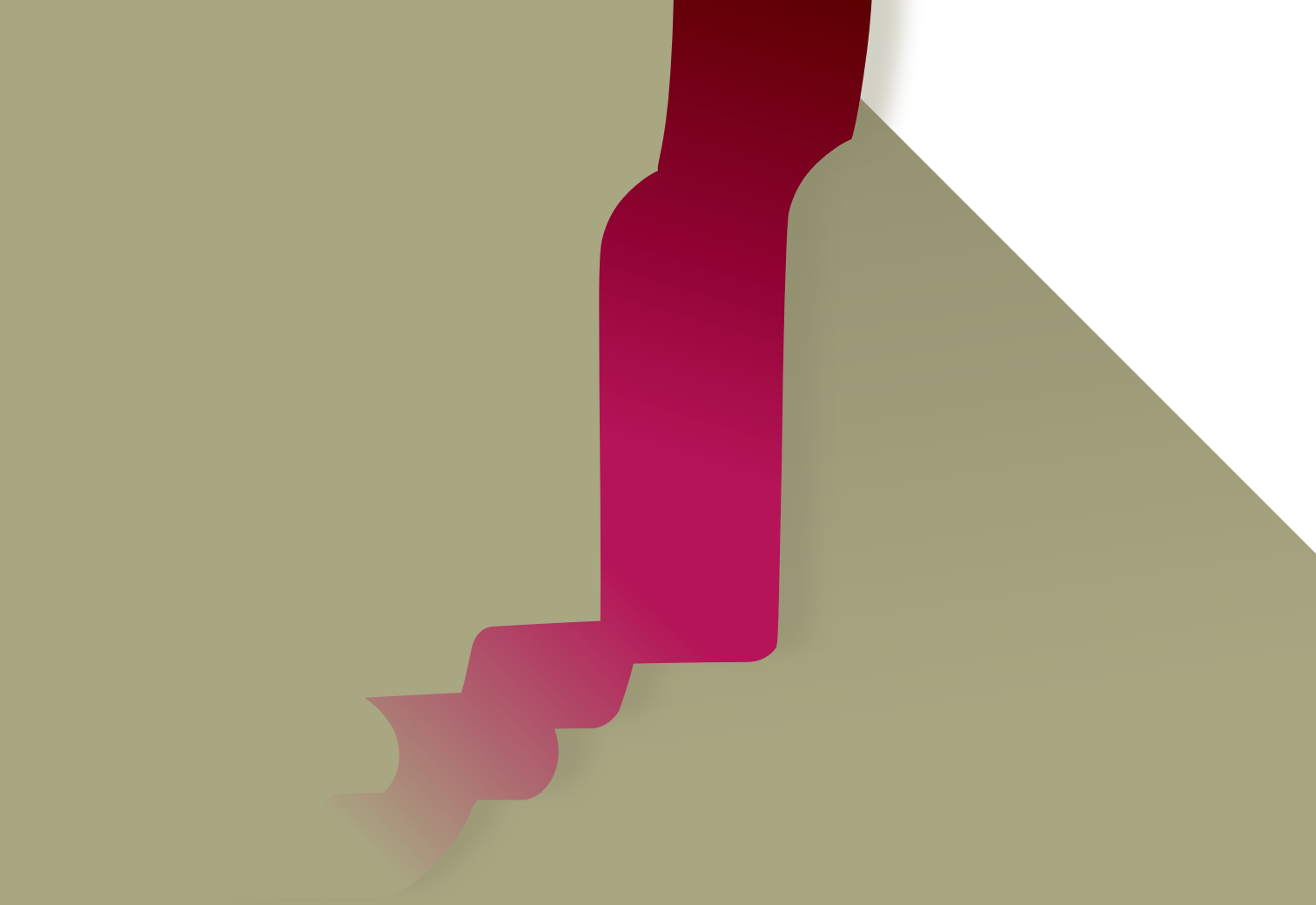
374.7-053.9(497.4)

IZOBRAŽEVANJE starejših v Sloveniji : zakaj in kako : nacionalna mreža nevladnih organizacij izobraževanja starejših / [avtorji besedila Ana Krajnc ... [et al.] ; urednici Maša Bizovičar in Ana Krajnc ; fotografija Peter Irman ... et al.]. - 1. ponatis. - Ljubljana : Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, združenje za izobraževanje in družbeno vključenost, 2017

ISBN 978-961-91353-8-9

1. Krajnc, Ana, 1938-
290425600

Ponatis je omogočilo Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS.

5	<i>Uvodnik</i>
6	RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA STAREJŠIH V SLOVENIJI
12	OSNOVNI KONCEPT IZOBRAŽEVANJA STAREJŠIH
20	MEDNARODNO POVEZOVANJE
26	<i>Osebna izkaznica</i>
28	<i>Mejniki</i>
32	<i>Pregled organizacij</i>

S publikacijo želimo predstaviti Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje. Prikazali smo razvoj univerze za tretje življenjsko obdobje in koncept izobraževanja starejših ter pomen in možnosti, ki jih ponuja za uresničevanje vseživljenjskega učenja.

Publikacija je nastala v okviru projekta Krepitev mreže nevladnih organizacij izobraževanja starejših, ki je omogočil širitev in utrjevanje nacionalne mreže organizacij izobraževanja starejših. Vsebinska mreža, ki se na nacionalnem nivoju že tretje desetletje razvija in izvaja izobraževanje starejših, postaja trajnostna mreža s podporno strukturo, ki se povezuje in deluje v dobro starejših in celotne družbe.

Skupaj iščemo poti za uveljavljanje nove podobe starosti in ozaveščamo javnost, da so izkušnje starejših zakladnica, ki je družba ne sme izgubiti.

Prof. dr. Ana Krajnc in Maša Bizovičar

RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA STAREJŠIH V SLOVENIJI

Kdaj smo prvič slišali za izobraževanje starejših?

Alijana ŠANTEJ
UTŽO Ljubljana

Univerzi za tretje življenjsko obdobje sem se pridružila leta 1986, ko smo vsi sodelovali v vznemirljivem procesu nastajanja nečesa novega. Prevezela sem koordinacijo izobraževanja starejših in svoje delo ves čas opravljala s pomočjo mnogih zavzetih prostovoljcev iz vrst slušateljev in mentorjev ter zunanjih prostovoljnih sodelavcev. V začetnem obdobju smo vsi skupaj slovesno začeli študijsko leto in ob njegovem zaključku na skupnem srečanju predstavljali učne dosežke posameznih študijskih skupin. Kaj takega danes ob več tisočglavi množici slušateljev in mentorjev preprosto ni več mogoče uresničiti. Univerza je vstopila v zrelo, bolj institucionalizirano obdobje svojega razvoja. Ne glede na to pa smo še vedno zelo povezani in odprti za nove ideje. Univerza za tretje življenjsko obdobje je vedno bila in ostaja timski projekt.

V 70-ih letih prejšnjega stoletja je bilo izobraževanje v Sloveniji ozko usmerjeno, in sicer se je smatralo skoraj izključno le kot usposabljanje za delo in politično vzgojo ljudi. Strokovnjaki za izobraževanje odraslih so v svojih stikih s tujino presenečeni spoznavali, kako široko in razvejano je izobraževanje odraslih drugod, npr. izobraževanje za razvijanje športnih navad, pridobivanje družbene moči, usposabljanje za pisanje romanov ali pesmi, zmago na glasbenem tekmovanju itd. Medtem, ko je bilo izobraževanje odraslih pri nas podrejeno ideologiji obstoječega političnega sistema, pa je v razvitejših evropskih državah izhajalo iz potreb ljudi.

Ko je dr. Ana Krajnc, profesorica za andragogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, leta 1971 opravljala specializacijo iz andragogike na Inštitutu Ontario za raziskovanje v izobraževanju (OISE) Univerze v Torontu, Kanadi, je med drugimi zanjo novimi pojavi v izobraževanju odraslih, odkrila tudi izobraževanje starejših (senior education). Z izobraževanjem starejših, ki je bilo v Kanadi takrat prisotno že deset let, so uresničevali vseživljenjsko izobraževanje. Tudi sama je na specializaciji sodelovala z 90-letno kolegico Emily McFaulen. In res - o vseživljenjskem izobraževanju ne moremo govoriti brez izobraževanja starejših.

S pojavom izobraževanja starejših se je Ana Krajnc srečala tudi leta 1976 kot članica komisije za komparativno izobraževanje odraslih v UNESCO. Paul Lengrand, oče vseživljenjskega izobraževanja, je na konferenci v Parizu predstavil univerze za tretje življenjsko obdobje (v nadaljevanju UTŽO), ko je predstavljal nadaljevanje vseživljenjskega izobraževanja iz enega

življenjskega obdobja v drugo. Prvo UTŽO je ustanovil Pierre Vellas, profesor mednarodnega prava, leta 1973 na univerzi v Toulousu. V naslednjih letih so temu trendu sledile UTŽO tudi drugod po Franciji.

Ana Krajnc je izobraževanje starejših teoretično obravnavala v okviru rednih predavanj za študente andragogike in pedagogike na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Leta 1979 je na evropski konferenci v Berlinu sodelovala s prispevkom *Predupokojitveno izobraževanje v Evropi (Preretirement Education in Europe)*. Tovrstne prakse v domačem okolju nismo poznali, zato je pojav obravnavala na osnovi raziskav tujih inštitutov. Odprlo se je novo področje priprave na upokojeve in usposabljanje za prehod iz drugega v tretje življenjsko obdobje.

Od prve ideje do uresničitve v praksi

Ana Krajnc je v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja izobraževanje starejših sistematično vpletala v predavanja o vseživljenjskem izobraževanju. Izobraževalne centre podjetij je seznanjala s predupokojitvenim izobraževanjem, delavskim univerzam in Ministrstvu za šolstvo pa je izobraževanje starejših predstavljala kot posebno fazo vseživljenjskega izobraževanja. Slušatelji so se ideji o izobraževanju starejših pogosto nasmihali, vendar je popolna utopija tistega časa kmalu postala resničnost.

Ideja o izobraževanju starejših se je leta 1984 porajala še po drugi poti. Profesorica Dušana Findeisen je poučevala francoščino na Centru za tuje jezike v Ljubljani. Utruje na od funkcionalno, poklicno usmerjenega

poučevanja tujega jezika, je iskala pot do svobodnejših, inovativnejših in bolj kulturno naravnanih vsebin ter oblik izobraževanja. Med poletnim izpopolnjevanjem v Franciji je leta 1984 slišala nekaj o univerzah za tretje življenjsko obdobje. V Toulousu se je osebno srečala s profesorjem Pierrom Vellasem, ustanoviteljem prve UTŽO, ki ji je marsikaj razkril in obenem svetoval, kako začeti.

Ana Krajnc je leta 1985 na seminarju za izobraževalce odraslih ljubljanske regije predstavljala izobraževanje starejših in spoznala profesorico Dašenko Komac, direktorico Centra za tuje jezike, kjer je isto leto začela delovati prva eksperimentalna izobraževalna skupina za starejše. Skupino za francoski jezik je vodila profesorica Dušana Findeisen. Obe strokovnjakinji, Ana Krajnc in Dušana Findeisen, sta vzpostavili stik, teorija in praksa izobraževanja starejših sta si podali roke. Začela se je pot skupnega ustvarjanja, sodelovanja, dolgoternega prijateljstva in razvoja izobraževanja starejših v Sloveniji.

Začetki izobraževanja starejših v Sloveniji

Strokovno in teoretično podkovani Ana Krajnc in Dušana Findeisen sta se naloge oblikovanja koncepta in organizacije izobraževanja starejših lotili profesionalno.

Prostor za izobraževanje starejših se je v Ljubljani začel odpirati po zaslugi Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Leta 1985 so predlogi za nove študijske krožke nalteli na splošne razvojne potrebe starejših, izjemen odziv pa je presenetil vse. Vsul se je plaz zanimanja, prek telefona in pisem so se starejši ali njihovi svojci zanimali za možnosti učenja. Predhodna predavanja na delavskih univerzah in izobraževalnih centrih podjetij po Sloveniji so imela očitno precejšen vpliv, ozavestila so potrebo po učenju ter povečala pripravljenost starejših za izobraževanje.

Prva eksperimentalna skupina je pod mentorstvom Dušane Findeisen začela delovati leta 1985. Skupino je vodila kot prostovoljka, zato vodstvo Centra za tuje jezike ni imelo nobenega finančnega tveganja. S pomočjo oglasa v časopisu je vabila k učenju francoščine za starejše in se besedi

Borjana KOŽELJ

UTŽO Škofja Loka
Težko si je predstavljati, kako bo, ko ne bo treba zjutraj na delo, ko ne bomo več med sodelavci. Upokojitev je lahko zelo stresna, za nekatere bolj, za druge manj. Menim, da je UTŽO prava priložnost za vse, ki hočejo nove izzive in se želijo še učiti in se veseliti življenja. Na tej univerzi vsi poleg znanja spoznajo tudi nove prijatelje. Res pa je, da je treba obiskovanje UTŽO plačati, financira se s članarinami in prispevki članov. Naša univerza pridobiva sredstva tudi na podlagi razpisov na občinski ravni.

Metka ZUPANEK
Društvo Lipa, Domžale

Želja, da bi organizirala dejavnosti, ki bi združevale starejše, je v meni tlela že davno in prvi program izobraževanja starejših sem pripravila še v času samoupravnih interesnih skupnosti. Po upokojitvi pred petnajstimi leti sem se temu lahko še bolj posvetila. V Domžalah sem zbrala 23 navdušencev, ustanovili smo društvo Lipa in se povezali v Slovensko UTŽO. Lipa je ozelenela, vzcvetela in danes ima preko 900 članov, ki sodelujejo v več kot 60 krožkih. Izmenjujemo znanje in kulturo, se srečujemo pri športu in rekreaciji. Starejši tako ohranjamo svoje telesne in umske sposobnosti ter pridobivamo nova znanja in spretnosti, ki pomenijo okno v sodobni svet.

upokojenec previdno izognila. Upokojenci so bili v tistem času kot družbena skupina izločeni in povsem na obrobju družbenega zanimanja. Status upokojenca je pomenil predvsem to, da posameznik ni več aktiven, sposoben za delo, zato tudi nima več družbene veljave. Šele nekaj let kasneje, v novem političnem in ekonomskem sistemu, so upokojenci postali pomemben del volilnega telesa in privlačen segment potrošniškega oglaševanja. Oblikovanje in zasnova izobraževanja starejših je bila za tisti čas inovativno in izjemno pogumno dejanje.

Manjši del študentov prve eksperimentalne skupine so pridobili s pomočjo oglasa, ostale s pomočjo osebnega stika. Metoda osebnega povabila se je zlasti v prvih letih delovanja in nastajanja novih univerz za tretje življenjsko obdobje širom Slovenije, ko so se starejši še dokaj previdno vključevali v izobraževanje, vedno izkazala za najuspešnejšo. K izobraževanju so vabili tudi svoje starše in prijatelje. Za prva leta delovanja je bilo značilno, da so starejše študentke prihajale v parih: sosedi iz bloka, prijateljici, bivši sodelavki itd. V dvoje se je pogum povečal in stereotip o starosti je bilo lažje premagati.

Razvoj univerze za tretje življenjsko obdobje in njen razcvet

Število študijskih skupin in študentov je zmerno, a vztrajno naraščalo. Leta 1986 je na Univerzi za tretje življenjsko obdobje Ljubljana delovalo pet krožkov, v katerih se je izobraževalo 49 starejših študentk in študentov. Poleg francoščine so se učili še

angleščino, italijanščino, keramiko, slikarstvo in ornamentiko. Še istega leta je bila pri Andragoškem društvu Slovenije ustanovljena Sekcija za izobraževanje starejših in s tem prva Univerza za tretje življenjsko obdobje (v nadaljevanju UTŽO). V tej organizacijski obliki je UTŽO Ljubljana delovala vse do leta 1998, ko je bilo ustanovljeno samostojno Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje s tremi sekcijami: *Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje (slovenska mreža UTŽO), Univerza za tretje življenjsko obdobje Ljubljana in Inštitut za izobraževanje in razvoj.*

Devetdeseta leta - razcvet izobraževanja starejših

Do hitrega razcveta izobraževanja starejših je prišlo sredi devetdesetih let, ko se je v Sloveniji število upokojencev močno povečalo. Prestrukturiranje gospodarstva in tehnološke viške delavcev so reševali z množičnimi zgodnjimi upokojitvami. Mnogi med njimi so se upokojili relativno mladi in vseživljenjsko izobraževanje, ki si je medtem že izborilo svoje mesto v družbi, je marsikomu ponudilo novo perspektivo in na novo osmislilo življenje ter v družbi zmanjšalo probleme.

Deset let po ustanovitvi UTŽO Ljubljana se je število študijskih skupin zgolj v Ljubljani povzpelo že nad sto. Sedež je bil sprva v Domu starejših občanov Šiška, strokovna sodelavka in vodja je postala andragoginja Alijana Šantej, ki to funkcijo opravlja še danes. Leta 1993 je UTŽO Ljubljana začela delovati v novih prostorih, in sicer v centru mesta, na Poljanski cesti 6.

Razvoj mreže in širjenje izobraževanja starejših v praksi

Že od začetka delovanja je bil eden glavnih ciljev ta, da se izobraževanje starejših razširi po vsej Sloveniji in ne le v glavnem mestu. V študijskem letu 1985/86 je potekal enoletni program usposabljanja bodočih vodij in mentorjev univerz za tretje življenjsko obdobje iz vse Slovenije. Vabljeni so bili centri za socialno delo in domovi za starejše občane, pa tudi diplomirani andragogi, za katere je usposabljanje pomenilo njihovo specializacijo.

Leta 1985 je potekala odmevna konferenca o izobraževanju starejših v Cankarjevem domu. Novinarjem se je zdel nov pojav zanimiv in mediji so bistveno pripomogli k širjenju ideje o izobraževanju starejših in premagovanju zastarelega stereotipnega pogleda na starost.

Ideja o izobraževanju starejših se je iz Slovenije razširila tudi v druge republike nekdanje Jugoslavije; pod vplivom in ob podpori Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje so nastale tudi UTŽO v Zagrebu, Beogradu in Skopju. V Sloveniji pa so ljubljanski UTŽO sledile še univerze v Velenju, Mariboru, Slovenj Gradcu, Idriji, Kranju, Novi Gorici, Novem mestu, Piranu in drugod.

Fanči KUHAR
Društvo Faros, Piran

Zdaj, ko sem upokojena, se želim naučiti vse, česar se prej, ko sem hodila v službo, nisem mogla. Ker ob moji upokojitvi v Piranu univerze za tretje življenjsko obdobje ni bilo, sem jo ustanovila, postala njena predsednica in programska vodja. Sedaj sem tudi mentorica. Pridobivanje znanja mi omogoča potešitev vedoželjnosti in osebno rast. Vesela sem, da čedalje več seniorjev in seniork ta čas tako dejavno preživlja. UTŽO nam daje občutek, da smo še sredi življenja.

Oblikovanje in zasnova
izobraževanja starejših je bila
za tisti čas inovativno in izjemno
pogumno dejanje.

OSNOVNI KONCEPT IZOBRAŽEVANJA STAREJŠIH

Izhodišča koncepta izobraževanja starejših

Od samih začetkov uvajanja izobraževanja starejših v Sloveniji je bilo veliko pozornosti posvečene oblikovanju koncepta univerze za tretje življenjsko obdobje. Prisotno je bilo prepričanje, da naj podoba UTŽO izhaja iz naših razmer, naj upošteva posebnosti lokalne kulture in hkrati uvaja novosti, ki bodo obogatile celoten izobraževalni proces ter pomenile korak naprej v razvoju. Oblikoval se je celovit koncept strukture, delovanja in funkcije posameznih didaktičnih oblik izobraževanja starejših.

Koncept izhaja iz humanističnih teorij o vzgoji in izobraževanju (Jean-Jacques Rousseau, Marquis de Condorcet, Immanuel Kant), novejših avtorjev teorij izobraževanja odraslih (Robin J. Kidd, Paolo Freire, Peter Jarvis) ter avtorja teorije vseživljenjskega izobraževanja Paula Lengrand. Kot nasprotje takratnim velikim pritiskom uradne politike in države na šolski sistem, ter uvajanju usmerjenega izobraževanja za starejše, sta Ana Krajnc in Dušana Findeisen želeli ustvariti svobodno in široko izobraževanje, izobraževanje z radostjo in učenje iz osebnih nagibov. Učenje za življenje je namreč usmerjeno v osebnostni razvoj in ne v funkcionalno usposabljanje za delo.

Glede na razvoj teorije in prakse doma ter v tujini koncept izobraževanja starejših stalno spremljamo, dopolnjujemo in razvijamo. Marsikatero od spoznanj iz prakse predhodno nismo mogli predvideti v teoriji. Kot odziv na spremenjene ekonomske in socialne razmere v družbi je bilo tako leta 2009 zasnovano izobraževalno gibanje *Znaš, nauči drugega*, ko smo kot odgovor na gospodarsko krizo animirali neformalne

mentorje, da kot prostovoljci svoje računalniško znanje prenašajo drugim.

Predvideno je bilo, da UTŽO in izobraževanje starejših lahko zaživita in trajno delujeta le v povezovanju prostovoljnega in plačanega dela. Veliko prostovoljnega dela mora opraviti tudi vodstvo, še zlasti nevladne organizacije na samem začetku delovanja. V nadaljevanju izobraževanje starejših omogoča prostovoljno delo animatorjev in številnih drugih prostovoljcev. Mentorji so stalni zunanji strokovni sodelavci, ki svoje delo opravljajo profesionalno. Izobraževanje starejših se brez prostovoljnega dela ne bi moglo tako široko razviti. Zato ni presenetljivo, da je bila Slovenija v letu 2006 po udeležbi starejših v izobraževanju med evropskimi državami uvrščena na drugo mesto, takoj za Avstrijo. (Vir: EUROSTAT)

Izpopolnjen koncept univerze za tretje življenjsko obdobje je registriran in njeno ime je danes zaščiteno.

Mreža nevladnih organizacij starejših za starejše

Večina organizacij izobraževanja starejših je v mreži Slovenske UTŽO nevladnih organizacij, ki so organizirane kot samostojna društva. Nekatere UTŽO delujejo v okviru javnih zavodov (ljudskih univerz, knjižnic, regijskih izobraževalnih centrov) in pri izobraževanju starejših sledijo konceptu UTŽO. Koncept izhaja iz nevladnega sektorja in potreb starejših.

Vodstvo nevladne organizacije koordinira dejavnosti, je v stalnem stiku s študenti in mentorji, jih povezuje in pridobiva, za-

Maruška SOKLIČ
KLASINC

UTŽO Ljubljana

Pred osemnajstimi leti sem za Univerzo za tretje življenjsko obdobje izvedela iz člankov v dnevnem časopisju. Takoj sem pomislila: To bi bilo nekaj zame! V mladosti sem si želela študirati primerjalno književnost, pa sem se morala odločiti za nekaj bolj praktičnega. Končno sem lahko študirala, kar me je od nekdaj veselilo. Pri univerzi sem začela delovati tudi kot prostovoljka, največ sem pomagala pri vsakoletnih vpisih in pri uvajanju računalniške evidence. Tako sem brez stresa zaključila aktivno obdobje ter dobila tudi nov krog kolegic svoje starosti in podobnih interesov, s katerimi si že dolga leta delimo vesele in žalostne dni.

gotavlja prostore, uveljavlja organizacijo v posameznem kraju, se povezuje z drugimi sorodnimi organizacijami in sodeluje z mediji.

Organizacije za izobraževanje starejših so večinoma v rokah starejših, ki sami najbolje poznajo svoje potrebe, želje in možnosti. Poleg Slovenske UTŽO predstavlja eno pomembnejših mrež nevladnih organizacij starejših v Sloveniji tudi Zveza društev upokojencev Slovenije.

Študijski krožek

Študijski krožek je osnovna enota v izobraževanju starejših. Zgled pri oblikovanju študijskih krožkov na UTŽO so bili švedski študijski krožki. Ti so delovali v začetku 20. stoletja kot socialno gibanje medsebojnega učenja v manjših skupinah in so razgibali švedsko družbo ter pripomogli k prehodu iz zaostalosti v nagel industrijski razvoj. Ljudje so presegli pasivnost in začeli delovati. Podoben učinek naj bi imelo izobraževanje v študijskih krožkih tudi pri starejših.

Študijski krožek šteje od 10 do 15 ljudi. Izobraževalna srečanja z mentorjem potekajo praviloma enkrat tedensko po dve študijski uri. Mentor se poslužuje različnih oblik učenja (individualno učenje med enim in drugim tedenskim srečanjem, ogled razstave, opazovanje pojava v naravi, pogovor s posameznikom, ki to že zna, zbiranje slik, iskanje nekaterih odgovorov med prijatelji in sorodniki, izobraževalni izleti, ogled izobraževalne televizijske ali radijske oddaje itd). Izobraževanje tako postane nepretrgan proces in se pokaže kot način življenja.

Študijski krožek deluje kot enovita celota

mentorja in članov učne skupine, ki kažejo visoko stopnjo medsebojne odgovornosti. Vsaka študijska skupina kmalu postane socialna enota s svojimi značilnostmi. Kohezivnost skupine je nadpovprečna, študentje sodelujejo med seboj in z mentorjem. Študentje praviloma ščitijo mentorja, se nanj navežejo in ga branijo v vsakem oziru. Skupine so večinoma odprte za nove člane in nov študent lahko kmalu postane eden od njih.

Ko se učna skupina oblikuje in medsebojno poveže, teži k temu, da ostane skupaj. Kvalitetna učna skupina ne nastane čez noč, odnosi bližine se oblikujejo postopoma. Zelo je pomembno, da člani študijske skupine skozi študijska leta ostajajo skupaj in študij nadaljujejo z novo učno temo iz študijskega področja. Znanje je neizčrpno, zato študentje skupaj z mentorjem odkrivajo nove teme ter uresničujejo vseživljenjsko izobraževanje.

Za študijski krožek so značilni demokratični odnosi. Mentor upošteva pripombe in predloge študentov ter obratno. Med njimi vlada zaupanje in vsi se čutijo soodgovorne za učni uspeh skupine.

Študijski krožek deluje kot prostovoljna samopomočna skupina. Ko je potrebno, študentje sami izpeljejo nekatere stvari in »vzamejo stvari v svoje roke«. Tako npr. študentje organizirajo učne izlete, ekskurzije, priskrbijo potrebne kopije študijskega gradiva, uredijo prevoz bolne sošolke, organizirajo obisk zunanjega strokovnjaka, umetnika ali politika, pripravijo novoletno praznovanje, poiščejo knjige, potrebne za učenje, predlagajo sodelovanje z ustanovami in drugo. Možnosti za izobraževanje se s sodelovanjem študentov močno povečajo. Medsebojna odgovornost pa se kaže tudi izven izobraževanja oziroma v različnih življenjskih situacijah, kot npr. v

Ema PERME

Ministrstvo za
izobraževanje, znanost,
kulturo in šport

*Univerza za tretje
življenjsko obdobje v
slovenskem prostoru
zavzema posebno
mesto, saj s svojim
konceptom pomembno
dopolnjuje raznolikost
sistema izobraževanja
odraslih v Sloveniji. V
evropskem prostoru
predstavlja zgleden
primer razvoja in prakse
učenja in izobraževanja
v življenjski dobi,
ko po stereotipnih
pogledih zmoremo manj.
Dejavnost in rezultati
dela Slovenske UTŽO so
dokaz, da je radovednost
in sposobnost
učenja domena vseh
starostnih obdobj,
da je s kakovostjo in
strokovnim pristopom v
izobraževanju starejših
mogoče dosegati
skorajda neslutene učne
rezultate. Je tudi dokaz,
da so snovalci koncepta
sledili teoretskim
izhodiščem, empiričnim
dokazom in analizam ter
z odličnostjo razvijajo
vizijo, ki se udejanja v
dosežkih posameznikov
in skupnosti.*

Magda ZUPANČIČ

Ministrstvo za delo,
družino in socialne zadeve

Ker sem šele sredi delovne dobe, lahko rečem, da v mojih očeh pomeni dejavno staranje posameznikovo možnost in pravico, da po svojih močeh, željah in sposobnostih skozi celotno življenjsko obdobje ustvarja, sodeluje v družbi in pridobiva sodobne kompetence za ohranjanje socialne in delovne vključenosti. Tudi v zrelih letih! Pri tem je vloga Univerze za tretjo življenjsko obdobje neprecenljiva, saj nudi možnost razvijanja znanja, novih veščin, pa tudi razvijanja konjičkov in umetniškega ustvarjanja posameznika. Na srečo je univerza dostopna, regionalno močno razporedena in vsebinsko zelo bogata. Ključnega pomena je tudi strokovnost ter zavzetost strokovnjakov in predavateljev, ki svoje znanje ter izkušnje nesebično prenašajo na slušatelje.

primeru bolezni, izgube partnerja, selitve, priprave praznovanja, rekreacije, duševne stiske, materialnih problemov in drugega.

Vpliv študijskega krožka na člane je širšega pomena in se odraža v njihovem življenju. To večkrat opazijo in nam povedo tudi svojci. Po upokojitvi se članom krožka ponovno poveča število socialnih stikov in razvijejo se nova prijateljstva. O življenju in starosti dobijo novo pozitivno predstavo. Študentje se uprejo slabšalnim socialnim stereotipom o starosti in vplivajo na to, da se ti v družbi postopoma brišejo. Dvigne se njihova samozavest in izboljša se predstava o samem sebi. Izobraževanje jim skupaj z dejavnostjo, ki izobraževanju sledi, pomaga, da se ponovno vključijo v družbo.

Izobraževanje v študijskih krožkih ima pozitiven vpliv tudi na druge generacije. Nekateri ljudje srednje generacije so izgubili strah pred upokojitvijo, ker so odkrili, da bodo tudi v tretjem življenjskem obdobju lahko nadaljevali z aktivnim življenjem po meri starejšega človeka. Mlajša generacija odkriva, da je izobraževanje z radostjo in brez prisile mogoče. Pod vplivom babic in dedkov se vrača njihova vedoželjnost.

Otroci in vnuki starejših študentk in študentov opazijo, da imajo starši ali babice in dedki ponovno svoje obveznosti, svoje načrte, cilje, nove socialne odnose in strukturiran čas. V takih okoliščinah starejši postanejo samostojnejši, življenje vzamejo v svoje roke in so manj odvisni od okolja, otrok in vnukov. Na zadovoljstvo vseh v razširjenih družinah zavladajo sproščenejši odnosi. Tretje življenjsko obdobje tako z izobraževanjem starejših in aktivnejšim staranjem pridobiva nove kvalitete.

Odnosi v primarni socialni skupini pospešujejo uspešnost učenja

Poleg vedoželjnosti sta pri starejših močno poudarjeni pričakovanje in zavest, da se izobražujejo le v skupinah, v katerih so kvalitetni odnosi, tj. odprti, iskreni, polni medsebojnega zaupanja in se razvijejo v odnose bližine. Starejši se namreč izobražujejo prostovoljno in niso prisiljeni pristajati na kakršne koli odnose z mentorjem in med seboj, medtem ko mladi, ki šolo morajo dokončati, nimajo te izbire.

Kakovostni odnosi nekatere študijske krožke oblikujejo v primarne socialne skupine, ki se razlikujejo od sekundarnih socialnih skupin, v katerih gre za površinske odnose in formalna druženja. Pri sekundarnih socialnih skupinah je osnovno doseganje določenega cilja, kot npr. izdelati šolski razred ali letnik na fakulteti. Študijski krožek pa lahko deluje kot družina in postane posebna socialna skupnost, kar omogoča najbolj učinkovito učenje. Zaradi občutljivosti glede odnosov v študijskem krožku javnost starejšim občasno očita, da »hodijo na izobraževanje samo zato, da jim doma ni dolgčas, da imajo družbo ...«. Tak očitek je zmoten, starejši se učijo zaradi znanja, vendar pod pogojem dobrih medsebojnih odnosov. Starejši študentje na podlagi vseh svojih življenjskih in delovnih izkušnjah izbirajo, v kakšno izobraževanje se bodo vključili in ne pristanejo na karkoli.

Poglavitna cilja študijskega krožka sta znanje in zadovoljiti vedoželjne ter za študij visoko motivirane študente.

Socialni stiki in medsebojna odgovornost se prenesejo tudi v zasebno življenje in prosti čas. Psihosocialna dinamika ma-

lih učnih skupin, kot so študijski krožki, je zgoščena in od mentorja zahteva ustrezne značajske lastnosti ter usposobljenost za obvladovanje dinamike male skupine.

Študentje

Življenjska doba se daljša in tretje življenjsko obdobje lahko traja tri desetletja in več. Povprečna starost študenta Slovenske UTŽO je 67 let. Najmlajši študentje štejejo 52 let, najstarejši pa tudi prek 90 let.

Za izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju se odločajo predvsem ženske. To je značilno za vse države. Socializacija je moške zavezala za poklic in službo; ko to ugasne, menijo, da je zaključeno tudi njihovo družbeno poslanstvo. Ženske delujejo bolj polivalentno, zato se v novo izobraževanje vključujejo lažje kot moški. Razmerje med spoloma je pri naših študentih podobno evropskemu, 86 % žensk in 14 % moških.

Starejši sodijo med najbolj ambiciozne študente, njihova želja po znanju je močna in neustavljiva. Ne samo, da obiskujejo izobraževanja, ampak tudi sami iščejo

najrazličnejše poti do znanja. Mentorja pogosto presenetijo s številnimi vprašanji ter na novo zastavljenimi problemi, podatki in predlogi. Mentor mora biti na to pripravljen, zato pobude in spoznanja upošteva ter jih umešča v osnovni študijski program in učne cilje.

Mentorji

Mentor – strokovnjak za področje, ki ga predava – je vodilna oseba študijskega krožka, ki prevzema odgovornost za izbor teme. Mentor pripravi okvirni izobraževalni program za tekoče študijsko leto, postavi učne in dejavnostne cilje (kaj bodo študentje lahko počeli z novim znanjem), izbere metode in način izobraževanja. O vsebinah ne odloča sam, dogovarja se s člani študijskega krožka in izobraževalni načrt po potrebi spremeni ali dopolni.

Mentor preverja učne dosežke sproti med študijskim letom in ob zaključku letnega. Mentorji uporabljajo predvsem metodo samoevalvacije, ko vsak študent najprej sam oceni, koliko in kaj se je naučil v zadnjih mesecih ali v tekočem študijskem letu.

Tomaž GUBENŠEK
UTŽO Ljubljana

Ko so me povabili za mentorja na univerzo za tretje življenjsko obdobje, je bil to zame zanimiv izziv in vesel sem, da sem ga sprejel.

Imam skupino, ki me navdušuje in navdihuje s svojim odnosom do interpretiranja umetniških besedil.

Mislim, da gre za obojestransko bogatenje ter spoznavanje lepote in moči govorjene besede. Skozi leta smo v skupini presegli odnos predavatelj – slušatelj in postali prijatelji, ki se radi srečujemo tako ob sredah na krožku kot tudi kakšen drug dan. Trenutki, ko se lahko vsi sprostimo in se posvetimo literaturi, ko skozi branje in interpretiranje spregovorimo o svetu, o nas samih, so vsekakor tisti, ki me vedno znova pritegnejo in navdušijo.

Mentor k evalvaciji učnega uspeha doda še svoja opažanja in ugotovitve. S tem študente opozori na pridobljeno znanje in predstavi, kaj bodo skozi nadaljnje izobraževanje osvojili. Evalvacija lahko za posamezen študijski krožek poteka individualno ali skupinsko.

V mreži Slovenske UTŽO delujejo mentorji treh generacij: mladi diplomanti (magistri, doktorji znanosti, umetniki), strokovnjaki srednje generacije, zaposleni drugje in upokojeni strokovnjaki. Najmlajša mentorica je stara 26 let, najstarejša pa je bila stara 93 let – to je bila profesorica francoščine Marija Saje na UTŽO Ljubljana. Starost mentorja ne vpliva na kvaliteto učenja in učne skupine.

Pomembno je, da se mentor s svojo skupino ujema (in verjame v uspešno osvajanje znanja v skladu z izobraževalnim načrtom). Njegova poglobljena skrb ni učna tema, temveč študentje, njihovo znanje in počutje v skupini. Ni dovolj, da je mentor le strokovnjak svojega področja, ampak mora imeti tudi osebni interes za delo z ljudmi.

O lastnostih, ki jih mora imeti dober mentor izobraževanja starejših, sta bili na Slovenski UTŽO izvedeni dve raziskavi (2005, 2012). Starejše študente različne starosti in mentorje Slovenske UTŽO smo spraševali o lastnostih dobrega mentorja in v nadaljevanju navajamo najpogostejše omenjene: pripravljen na delo z ljudmi, prijazen, motiviran za izobraževanje, znanje mu pomeni visoko vrednoto, zaupa študentom, zna poslušati druge, je tolerant za razlike, sposoben uravnavati medsebojne odnose, rad pomaga in svetuje, je dober strokovnjak, prilagodljiv tudi v nepredvidljivih situacijah, zanesljiv, ciljno naravn, osebno odgovoren in dosleden, ima empatijo, razume drugega, svoje znanje rad deli z drugimi.

Strokovnjaka s takšnimi lastnostmi ni enostavno najti in ga animirati za izobraževanje starejših. Odkrivamo jih lahko med poznanimi ljudmi ali opravimo daljši spoznavni pogovor s strokovnjaki, ki jih ne poznamo in se o njih pozanimamo pri ljudeh, ki jih poznajo ali so z njimi delali. Diploma in strokovni naziv zagotavljata mentorjevo strokovno usposobljenost. Iskanje in sprejemanje novih mentorjev je zahtevna in odgovorna naloga. Kvaliteta mentorjevega dela pogojuje kvaliteto izobraževanja in odnosov študijskega krožka.

Animatorji

Vsak študijski krožek ima poleg mentorja še animatorja. Že sam naziv pove, da je njegova poglobljena naloga, da člane animira in poživlja učenje v študijskem krožku. Animator izraža visoko motivacijo za pridobivanje novega znanja, podpira mentorja, skupino pa zna navduševati. Kot prostovoljec v študijskem krožku prevzema določene odgovornosti, delno razbremeni mentorja in skrbi za organizacijo študijskega krožka, vodi evidence učne skupine in plačil članarine ter pomaga pri organizaciji obštudijskih dejavnosti. Animator ima pomembno socialno vlogo. Če mentor predstavlja pamet študijskega krožka, potem je animator njegovo srce.

Animatorji so nevidna, a zelo pomembna mreža prostovoljcev, ki podpirajo organizacijo in izvajanje študija ter v učnih skupinah omogočajo razvoj samopomočnih lastnosti. Animatorji omogočajo hiter in učinkovit pretok informacij. Vodstvo pošilja obvestila zgolj animatorjem in ne vsem študentom; animatorji na srečanju obvestilo preberejo in člane svoje študijske skupine seznaniijo z

Majda RAKOČEVIČ
UTŽO Ljubljana

Jezike sem poučevala vse svoje aktivno obdobje in po upokojitvi nadaljevala na univerzi za tretje življenjsko obdobje. Sem mentorica štirih krožkov. Za vsako uro se dobro pripravim. To je zame istočasno resno delo in hobi, veselje, brez katerega ne bi znala živeti. Sprva me je skrbelo, ali bom znala tudi starejšim prav približati snov, toda strah je bil odveč. Pomagale so izkušnje, ki sem jih pridobila v šoli, spoznala pa sem tudi, da so starejši še bolj željni znanja kot mladina. Skupaj se veselimo vsakega napredka.

dogodki. S tem, ko na UTŽO Ljubljana obvestila pošljejo 320 animatorjem, dosežejo več kot 3500 študentov in tako organizacijo razbremenijo administrativnega dela.

Animatorji so v stalnem stiku z mentorjem in sedežem. Komunikacija poteka dvosmerno; animatorji prenašajo informacije iz študijskega krožka mentorju in na sedež UTŽO ter obratno. Animatorji opozorijo na morebitne probleme v skupini, predstavijo nove predloge, poročajo o načrtovanih obštudijskih dejavnostih in pomagajo pri sprotne reševanju morebitnih konfliktov v skupini. So zaupniki mentorja in študentov. Študentje se lažje zaupajo osebi iz skupine kot pa mentorju ali vodilnim organizacije. Vloga animatorja je za celoten koncept UTŽO izjemnega pomena. Študentje začutijo, da imajo možnost, da lahko tudi sami zares sodelujejo pri odločanju o svojem izobraževanju.

Na ta način se uresničuje eno od temeljnih izhodišč koncepta: univerza za tretje življenjsko obdobje raste iz ljudi, za ljudi in skupaj z ljudmi. Sodelavci, mentorji, animatorji in študentje soustvarjamo mrežo Slovenske UTŽO – nacionalno mrežo organizacij izobraževanja starejših.

Družbeni pomen izobraževanja starejših

Starejši z izobraževanjem premagujejo družbeno izločenost, izboljšujejo kakovost svojega življenja ter povečujejo možnosti za medgeneracijsko sodelovanje in dialog. Družbeni pomen izobraževanja starejših narašča, saj učinki vplivajo na vse generacije. Študentje težijo k temu, da znanje lahko uporabijo ali prelijejo v neko dejavnost in vedno bolj potrebujejo možnosti za samopotrditve, predvsem v različnih obli-

kah prostovoljnega dela.

Izobraževanje starejših se vedno bolj povezuje z dejavno starostjo, s prostovoljstvom in z drugimi dejavnostmi. Izobraževanje naj ne bo samo sebi namen. Študijski krožki imajo v osnovnem konceptu dva cilja: učni in dejavnostni cilj. Ena poglavitnejših nalog izobraževanja starejših je povezovanje z različnimi organizacijami in iskanje novih možnosti organiziranega delovanja starejših, ko svoje pridobljeno znanje lahko uporabijo in z njim nekaj naredijo (ga aktivirajo). Ker je pri izobraževanju starejših zelo prisotno doživljajsko učenje, je aktiviranje znanja praviloma hitrejše.

Izobraževanje starejših naj se nadaljuje v najrazličnejše dejavnosti in prostovoljstvo. Slovenska UTŽO tovrstno izobraževanje sistematično in organizirano pospešuje. V zadnjih letih se načrtno povečuje število skupin, ki svoje pridobljeno znanje usmerjajo v okolje in različne prostovoljne dejavnosti. Nekateri najvidnejši primeri dejavne starosti in prostovoljstva na Slovenski UTŽO so kulturni mediatorji v muzejih in bolnišnicah, vrtni prostovoljci v botaničnem vrtu, pripovedovalci zgodb v vrtcih, šolah in na javnih prireditvah iz krožka umetnosti pripovedovanja ter prispevki starejših študentov novinarskega krožka.

Leta 2009 je Slovenska UTŽO začela s prostovoljnim izobraževalnim gibanjem *Znaš, nauči drugega (Each one Teach one)*. Z učenjem računalništva v parih se znanje prostovoljno prenaša kot darilo – darilo, ki traja vse življenje. Vlogi mentorja in študenta sta izmenični. V učnih parih sodelujejo starejši, nekateri pari pa so medgeneracijski. Gibanje se namenoma osredotoča na učenje računalništva, saj so potrebe po tovrstnem znanju med starejšimi največje. Znanje računalništva starejšim omogoča družbeno vključenost. Gibanje podpira in

Vera PUHAR
UTŽO Grosuplje

V okolju, kjer živim, krajani zelo dobro sodelujemo tako z vladnimi kot nevladnimi organizacijami. Vsi radi stopimo skupaj v skrb za starejše, bolne, invalidne in osamljene krajane. S strani UTŽO sodelujemo predvsem na kulturnem področju: napišemo kaj, pripravimo nastope ob praznikih, visokih jubilejih in podobno. Primer dobrega povezovanja z lokalnim okoljem je nedavno izdana knjiga Naše kapelice. Pri tem projektu smo se povezali učitelji in učenci osnovnih šol, člani UTŽO in še druge organizacije, ki delujejo v našem kraju.

**Mojca ŠOLAR
PERKO**

Ljudska univerza
Radovljica

Upokojitev je za nekatere čas, ko lahko uresničujejo želje, ki jih prej zaradi prezaupenosti niso mogli. Prepričana sem, da bi morala država zagotoviti bolj mehak prehod v upokojitev. Posamezniki, ki si želijo z delom nadaljevati, bi morali imeti to možnost tudi po upokojitvi – recimo zaposlitev za krajši delovni čas. Tedaj bi lahko svoje izkušnje in znanje prenašali na mlajše rodove. Sicer pa država premalo spodbuja medgeneracijsko sodelovanje, premalo denarja namenja za razvoj različnih programov, ki so namenjeni starejšim. Konec koncev bomo vsi enkrat stari. Že pred upokojitvijo je smiselno razmišljati, kaj bomo tedaj počeli. Brezdelje namreč ubija.

ga v svojem okolju širi IT podjetje S&T Slovenija.

Za organizacije izobraževanja starejših je izjemnega pomena povezovanje z lokalnim okoljem. Večina organizacij v mreži uspešno sodeluje z lokalno upravo. Organizacije v lokalnem okolju starejšim omogočajo, da se vrnejo v javnost in so lahko ponovno aktivni. Medtem, ko prva generacija že jutraj odide v šole in študira, srednja generacija preživi ves dan v službi, v kraju ostane samo še tretja generacija. To pomeni, da pozna kraj bolje od drugih, več razmišlja o njem in lažje določa njegove potrebe, na osnovi svojih življenjskih izkušenj pa tudi možnosti za razvoj.

Osnovno vodilo pri oblikovanju koncepta univerze za tretje življenjsko obdobje je bila, poleg humanistične naravnosti, želja, da se uresniči izobraževanje z radostjo in učenje kot način življenja.

MEDNARODNO
POVEZOVANJE

Monika NOVŠAK
UTŽO Krško

V naši državi nas nihče ne pripravlja na upokojitev, marsikje v tujini so predupokojitveni tečaji že dolga leta obvezni. Mnogi zaposleni že pred upokojitvijo razmišljajo o tem, kaj bodo počeli v tretjem življenjskem obdobju. Nekateri se na to obdobje pripravljajo tako, da se že pred upokojitvijo vključujejo v razna društva, med ostalimi tudi na UTŽO. Res pa je, da si vsakdo kroji življenje sam. Lahko se odloči za dejavno staranje ali pa sameva doma.

Od začetka devetdesetih let Slovenska UTŽO sodeluje v evropskih projektih in prek njih vstopa v različne mednarodne povezave. Slovenska UTŽO je bila med prvimi slovenskimi organizacijami izobraževanja odraslih, ki se je ob uvedbi evropskega programa Grundtvig podala v svet evropskih projektov. S pomočjo projektov je v Sloveniji organizirala več mednarodnih konferenc, izmenjala je starejše študente, prostovoljce, izdala več publikacij v slovenščini in sodelovala pri izdaji knjig v tujih jezikih.

Slovenska UTŽO je mednarodno delovala tudi pred tem in gojila številne mednarodne povezave, pa tudi univerza sama je nastajala kot medgeneracijski projekt. Novo v evropskih projektih je bilo predvsem to, da so bile vzpostavljene povezave z raznolikimi ustanovami.

V nadaljevanju navajamo nekatere pomembnejše projekte po državah, iz katerih prihajajo organizacije, ki so projekte koordinirale.

Madžarska

Prvi projekt v okviru programa Grundtvig *Povezovanje organizacij na področju kulture in izobraževanja odraslih* (2001–2002) je nastal v povezavi z Zvezo madžarskih centrov za kulturo, Bavarsko zvezo ljudskih visokih šol in dunajskimi ljudskimi visokimi šolami. Vse organizacije je združevala želja po povezovanju kulture in izobraževanja ter želja prikazati možnosti sodelovanja kljub takrat močno prisotnim mejam. Izobraževanje odraslih se je namreč v tistem času povezovalo predvsem z delom, izobraževanje za življenje je bilo manj prisotno.

Nizozemska

Slovenska UTŽO se je povezala z Odyssey, organizacijo za izobraževanje odraslih in lokalni razvoj iz Utrechta. Njihovi strokovnjaki so sodelovali v Andragoški poletni šoli v Ajdovščini, ki jo je organizirala Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Temu je sledilo sodelovanje v dveh obsežnih projektih – PEFETE 1 in PEFETE 2 (*Pan European Forum for Education of the Elderly*, 2003–2007). Oba projekta sta bila posvečena izmenjavi znanja in izkušenj ter prvim pregledom stanja izobraževanja starejših v različnih evropskih državah. Spoznali smo delovanje ustanov za starejše v Kataloniji in na Danskem, Centra vseživljenjskega učenja na Univerzi Strathclyde v Glasgowu in njihova prizadevanja za zaposlovanje starejših (Job Rotation Programs) ter druge. Spoznanja so bila predstavljena na zaključni konferenci v Sofiji in v več številkah znanstvene revije za izobraževanje odraslih Andragoška spoznanja. Oblikovane so bile publikacije, ki danes služijo evropskim centrom moči kot temelj pri oblikovanju ustreznih politik.

Grundtvigov projekt LACE (*Lifelong Learning and Active Citizenship in Europe's ageing Society*, 2005–2006) se je posvečal vseživljenjskemu učenju in dejavnemu državljanstvu starejših odraslih. Oblikovane so bile publikacije in tlakovala se je pot novemu grozdu izobraževalnih programov za študente Slovenske UTŽO in programov, ki se iztečejo v prostovoljno delo, in sicer v podporo krajevni razvoju (Umetnost pripovedovanja, Ustna zgodovina, Kulturni mediatorji v muzejih). Ob projektu za uvajanje dejavnega državljanstva starejših je postalo jasno, kako veliko izkustvenega znanja je prisotnega na Slovenski UTŽO na področju prostovoljstva. Pokazalo se je tudi

to, da so poleg tega, kar naredi evropska projektna skupina, pomembne tudi zamisli in načrti, ki se ob takšnem delu porodijo in se kasneje izpeljejo kot inovacije v našem prostoru.

Nemčija

Žarišče mednarodnih stikov Slovenske UTŽO je Zawiw, Center za nadaljnje izobraževanje Univerze v Ulmu. Z njim je Slovenska UTŽO leta 1995 sodelovala pri soustanavljanju evropske mreže učenja v poznejših letih LiLL (*European Network Learning in Later Life*) in v več mednarodnih projektih. S Centrom Zawiw je sodelovala na specializiranih spletnih portalih in pri usposabljanju mentorjev za specializirana področja izobraževanja starejših (npr. mentorji za računalništvo, mentorji za ohranjanje kulturne dediščine); ekspertna znanja je po potrebi ponudila v mednarodnem sodelovanju (svetovanje, razvoj, načrtovanje izobraževanja starejših) in na mednarodnih konferencah.

Projekt DANET (*Danube Networkers at work*, 2010–2011) je v okviru evropskega programa Evropa za državljane skozi

nove oblike vseživljenjskega učenja okrepil družbeni vpliv starejših in njihovo sodelovanje v razvoju Podonavja. Da bodo bolje razumeli priložnosti in tveganja, ki jih pri naša razvoj, so izrazili svoja hotenja in se skupno opredelili glede tega, kaj je treba storiti za napredek celotne regije. Udeleženci projekta so razvili večjo občutljivost za prebivalstvene spremembe in kulturno dediščino, organizirane so bile štiri konference v Ljubljani, pripravili so film in razvili spletni portal. Slovenska UTŽO je leta 2011 postala tudi ustanovni član foruma *Danube Civil Society Forum*.

Vodilni eksperti Slovenske UTŽO so sodelovali v projektu *Intergenerationes – International Youth Work With Intergenerational Learning* (program Evropa za državljane, 2011), ki se je iztekel v odmevno mednarodno konferenco na Poljskem. Udeležili so se je tudi starejši študenti in nekateri mentorji Slovenske UTŽO.

Mednarodni projekt SENIOR (*Support European Neighbours in Open Relations*, 2008–2010) je odprl nove možnosti za delovanje naših starejših študentov. V okviru tega projekta je Slovenska UTŽO organizirala mednarodno konferenco v Kranjski Gori in predstavila slovensko kulturo, obe-

Ljudmila KOVAČ

Društvo Most, Ajdovščina

Delo univerze za tretje življenjsko v Ajdovščini sem kot ravnateljica osnovne šole spremljala že od začetkov. Pridružila sem se ji leta 2004, ko sem se upokojila. Zanima me veliko stvari, pravzaprav vse, kar se v društvu dogaja. V študijski skupini italijanskega jezika in v folklorni skupini sem tudi animatorka, obiskujem pa tudi glasbeno zgodovino in računalništvo. V našem društvu deluje kar 32 skupin; imamo torej lepo paleto možnosti.

nem pa spoznala kulturo Špancev, Poljakov, Fincev in Nemcev.

Norveška

Z organizacijo VOX, Norveškim nacionalnim inštitutom za izobraževanje odraslih, je Slovenska UTŽO sodelovala v projektih FORWARD in FORWARD Trainer (*Forum for Reading and Writing Difficulties among Adults*, 2002–2005) pri preučevanju težav z branjem in pisanjem. Rezultat delovanja v teh projektih je učbenik za razumevanje disleksije in obsežna raziskava, posvečena tudi prednostim dislektikov, serija televizijskih in radijskih oddaj za informiranje javnosti ter številni članki.

Franci ŠMAJD

Društvo upokojencev
Kranj

Z univerzo za tretje življenjsko obdobje sem se prvič srečal kmalu po tem, ko sem postal predsednik društva upokojencev. Vse od leta 1986 je območno združenje Rdečega križa v Kranju organiziralo izobraževanje starejših, nato pa je leta 2003 zaradi krize to dejavnost opustilo. Upokojenci so me kot predsednika društva spraševali, kaj bo zdaj z našim izobraževanjem. Bomo morali po novem hoditi na UTŽO v Ljubljano? Tako smo se odločili, da bo naše društvo upokojencev nadaljevalo z izobraževanjem in povezali smo se s Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje. Tudi sam sem nekaj časa sodeloval v študijski skupini angleškega jezika.

Avstrija

Namen mednarodnega projekta AESAEC (*Active European Seniors for Active European Citizenship*, 2008–2010), katerega koordinator je bila organizacija Auxilium, je bilo razvijanje dejavnega evropskega državljanstva starejših. V okviru projekta je nastal učbenik za razumevanje Evropske unije, njene rasti in delovanja na področju izobraževanja starejših. Podoben je bil tudi mednarodni projekt IANUS (*European Guidelines for Later Learning in Intergenerational, Intercultural and ICT-based Settings*, 2007–2009), ko so bile zbrane smernice za razvoj izobraževanja starejših odraslih in izdana publikacija v več jezikih. Projekt je v kategoriji Grundtvig prejel nagrado avstrijske vlade za vseživljenjsko učenje 2011.

Velika Britanija

Z Veliko Britanijo je Slovenska UTŽO sodelovala v več mednarodnih projektih. Razvila je stike z organizacijama Save the Children Fund in Age UK, eno vidnejših organizacij za vprašanja starosti in staranja v Veliki Britaniji, ter spoznala značilnosti civilne družbe. Skupaj z Beth Johnson Foundation, skladom za medgeneracijsko izobraževanje, je Slovenska UTŽO delovala v projektu EMIL (*European Map of Intergenerational Learning*, 2009–2012) in se posvečala evropski mreži medgeneracijskega učenja; oblikovan je bil spletni portal, napisani številni članki in razprave. Iz tega projekta je v sodelovanju z Botaničnim vrtom Ljubljana zrasla nova oblika prostovoljstva na področju naravoslovja – tako imenovani vrtni prostovoljci.

V projektu *Forage for later life learning* (2012–2014), ki ga koordinira Inštitut za vseživljenjsko učenje na Univerzi v Leicesteru (ILL), skupaj z 22-imi najvidnejšimi evropskimi ustanovami na področju izobraževanja starejših oblikujemo mrežo in pregled stanja na področju raziskovanja vprašanj starejših v Evropi.

Italija

V projektu *Glasba in poezija slovenskega in italijanskega izročila* (program Grundtvig, 2010–2012) je prišlo do izmenjave prostovoljnega dela starejših študentov Slovenske UTŽO in Glasbene šole Francesco Landini iz Firenc. Eni in drugi so predstavljali glasbeno kulturo svoje dežele oziroma njene izbrane vidike, Italijani v Ljubljani in Slovenke v Firencah.

AGE Platform Europe

Dušana Findeisen je bila izvedenka v *Age Platform Europe* (2006–2011), kjer je predajala in prejemale znanje. Udeležila se je številnih konferenc in delovala na srečanjih ekspertov, svetovalcev in politikov Evropske komisije za skupno oblikovanje politik. AGE in Slovensko UTŽO je predstavljala ob zaključku številnih evropskih projektov, kot so *LARA*, *SEVIR* in *E.N.T.E.R.*. Teme predstavitev so bile različne, med njimi tudi vloga starejših pri vodenju lokalne skupnosti itd.

Nada SERAJNIK

UTŽO Ljubljana

Izobraževanje in prostovoljstvo se mi zdita nadvse primerni aktivnosti za zapolnitev praznine, ki nastane po upokojitvi. Ker je UTŽO s svojim delovanjem v slovenskem prostoru močno prisotna, sem vedela, kam se po upokojitvi obrniti. Vključila sem se v skupino hortikulture in v program o vrtni umetnosti in oblikovanju vrtov. Želela sem si delati tudi kot prostovoljka, nisem pa imela izoblikovane odločitve, kam bi šla. Bila sem v Botaničnem vrtu in izvedela, da naša univerza in vrt nameravata oblikovati skupino vrtnih prostovoljcev. Zaradi ljubezni do narave in vrtnarjenja je bila odločitev takoj na dlani.

Slovenska UTŽO je bila med prvimi slovenskimi organizacijami izobraževanja odraslih, ki se je ob uvedbi evropskega programa Grundtvig podala v svet evropskih projektov.

Slovenska UTŽO

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje se povezuje v nacionalno mrežo izobraževanja starejših in danes združuje 45 organizacij v 42 krajih Slovenije. UTŽO so nastajale po podobni razvojni poti in izdelanem konceptu. Od prvih šestih starejših študentov v eksperimentalni študijski skupini (1985) je danes v mreži Slovenske UTŽO vključenih preko 20.000 starejših študentk in študentov. Število mentorjev, študijskih krožkov in študentov z vsakim novim študijskim letom še vedno narašča. Ministrstvo za šolstvo je leta 2010 Slovensko UTŽO imenovalo za eno od treh nosilnih nacionalnih mrež izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Slovenska UTŽO deluje kot sekcija Društva za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje. Povezuje vse UTŽO Slovenije in je razširjena po celotni Sloveniji. Njeno delovanje določa Statut društva. Vodilni organ je Svet mreže, ki ga sestavlja 11 regijskih zastopnikov, predsednica in podpredsednica. Svet se sestaja dvakrat letno in srečanje mreže poveže z vsebinskimi posveti. Volilno pravico na seji Sveta imajo imenovani delegati in redni člani Sveta. Letni načrti dela in poročila o delu za pretekla leta so dostopni na spletni strani Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje.

OSEBNA
IZKAZNICA

Aktivnosti mreže

- Vzdrževanje stikov in povezovanje z javno upravo.
- Sodelovanje v nacionalnih in mednarodnih projektih.
- Izvedba regijskih usposabljanj mentorjev in strokovnih posvetov z vsebinskega področja.
- Analiza stanja in potreb ter svetovanje posameznim organizacijam pri vodenju izobraževanja starejših.
- Izdajanje strokovnih publikacij.
- Izdajanje *E-Novic Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje*.
- Izdajanje e-glasila *Mentor in znanje* za usposabljanje mentorjev na daljavo.
- Razvoj novih vsebinskih področij študija in novih programov.
- Podpora pri nastajanju novih UTŽO, predvsem v krajih, kjer izobraževanje starejših še ni zastopano.
- Sodelovanje z drugimi sorodnimi organizacijami civilne družbe in javnega sektorja, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, prostovoljnim delom, dejavno starostjo in medgeneracijskim sodelovanjem. Povezovanje z Zvezo društev upokojencev Slovenije, Gerontološkim društvom Slovenije, Slovensko filantropijo, Inštitutom Antona Trstenjaka in drugimi; v tujini z mednarodno organizacijo AGE, ESREA (Evropsko združenje za raziskovanje izobraževanja odraslih), Evropskim birojem za izobraževanje odraslih, AIUTA (Mednarodna zveza UTŽO), LILL (Evropska mreža izobraževanja starejših).
- Razvoj izobraževalnega gibanja *Znaš, nauči drugega*, prostovoljno gibanje učenja računalništva.

Vsaka od UTŽO po Sloveniji ima svojo zgodovino in svoje pomembne datume. Zgodbe o razvoju so zelo različne, vsem pa je skupno, da jih poganja prostovoljno delo, vodijo jih starejši za starejše in s tem uresničujejo dejavno starost.

20.000 starejših študentov

Organizacije v mreži v največji meri izvajajo kontinuirano izobraževanje, izobraževalni turizem (študijski izleti, potovanja...), prostočasne dejavnosti ter aktivnosti s področja kulturne dediščine in medgeneracijskega povezovanja. V študijskem letu 2010/2011 se je v mreži izobraževalo preko 20.000 starejših v 1260 študijskih skupinah. Največ se jih je izobraževalo na jezikovnem področju (22%) in področju humanističnih ved (21%) ter zdravja in rekreacije (21%). Po številčnosti udeležbe je sledilo izobraževanje s področja računalništva (11%) in likovne umetnosti (6%). V vseh organizacijah so starejši in upokojenci poglobljena ciljna skupina, sledijo še brezposelni in socialno ogroženi.

Poglavitne vire financiranja organizacij mreže predstavljajo občinski proračun (74%), članarine (62%) in projekti (58%). Iz članarin se financirajo predvsem društva, iz občinskega proračuna pa društva kot tudi javni zavodi. Zasebni in javni zavodi se financirajo tudi s pomočjo projektnega dela.

1971

Ana Krajnc se v času postdoktorske specializacije za izobraževanje odraslih na Inštitutu OISE Univerze v Torontu prvič sreča s pojavom izobraževanja starejših v Kanadi.

1973

Nastane prva univerza za tretje življenjsko obdobje v Toulousu, ki ji sledijo številne druge po vsej Franciji.

1976

Ana Krajnc se kot članica Komisije za komparativno izobraževanje odraslih pri UNESCO seznani z univerzami za tretje življenjsko obdobje v Franciji. V okviru poročila o uresničevanju vseživljenjskega izobraževanja jim francosko izobraževanje starejših predstavi oče teorije o vseživljenjskem izobraževanju Paul Lengrand.

1979

Ana Krajnc s svojim teoretičnim prispevkom sodeluje na Evropski konferenci o predupokojitvenem izobraževanju v Zahodnem Berlinu.

1980

Ana Krajnc izobraževalnim centrom podjetij predava o predupokojitvenem izobraževanju, delavskim univerzam pa o izobraževanju starejših po upokojitvi in o vseživljenjskem izobraževanju. S predavanji nadaljuje naslednjih pet let.

1984

Dušana Findeisen, profesorica francoščine na izpopolnjevanju v Franciji, obišče Univerzo za tretje življenjsko obdobje v Toulousu in spozna prof. Pierrea Vellasa, ustanovitelja prve univerze za tretje življenjsko obdobje.

MEJNIKI

Na Izobraževalnem centru za tuje jezike v Ljubljani – na pobudo Dušane Findeisen in pod njenim mentorstvom – poteka prvi študijski krožek francoščine za starejše. Na razpis v časopisu se javi samo en študent, ostale študente pa mentorica pridobi med znanci in prijatelji. Tako nastane skupina šestih starejših študentk in študentov.

1985

Ana Krajnc na svojem predavanju o vseživljenjskem izobraževanju in izobraževanju starejših spozna direktorico Centra za tuje jezike, profesorico Dašenko Komac. Ta jo seznani z delovanjem prve skupine za starejše. Dušana Findeisen in Ana Krajnc se spoznata in začne se njuno skupno prizadevanje za razvoj izobraževanja v Sloveniji.

Skozi celo leto na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani potekajo strokovne priprave, oblikuje se koncept izobraževanja starejših, predvidi organizacijska oblika in išče se podpornike. Vse se začne brez denarja in prostorov, vendar z jasno vizijo.

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje prispeva manjša zagonska sredstva za razvoj izobraževanja starejših in nas s tem moralno podpre.

V Cankarjevem domu poteka odmevna javna tribuna o izobraževanju starejših.

1986

UTŽO je ustanovljena kot posebna sekcija Andragoškega društva Slovenije. Na UTŽO Ljubljana deluje pet študijskih krožkov.

UTŽO se priključi andragoginja Alijana Šantej. Pridobijo prostore v Domu starejših občanov Šiška, ki podpira njihovo delovanje.

Organizirano je prvo celoletno usposablja-

nje za bodoče mentorje in vodje izobraževanja starejših iz različnih krajev Slovenije.

Mediji posvečajo izobraževanju starejših in UTŽO veliko pozornosti. Jugoslovanska TV posname prvi film o UTŽO (*Do poslednjeg daha*).

1987

Začetki razvoja mreže izobraževanja starejših. Pod vodstvom andragoginje Nene Mijoč nastane UTŽO Velenje, sledi ustanavljanje UTŽO še v drugih krajih: Novi Gorici, Mariboru, Celju in Idriji.

1990

Alijana Šantej postane vodja UTŽO Ljubljana.

1993

UTŽO Ljubljana najame prostore na Poljanski cesti 6 v Ljubljani, kar deloma omili njeno prostorsko stisko. Večina študijskih skupin se še vedno srečuje v prostorih drugih organizacij, razpršenih po celem mestu.

1994

Okrepi se sodelovanje z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve in z Ministrstvom za šolstvo.

V devetdesetih letih se zgodi velik razcvet izobraževanja starejših, število študijskih krožkov in študentov se naglo povečuje in težko je zadovoljiti veliko povpraševanje starejših po izobraževanju.

1995

Slovenska UTŽO postane ustanovna članica Evropske mreže izobraževanja starejših LILL Centra ZAWIW Univerze v Ulmu.

Zavod za odprto družbo podpre nastanek prvega učbenika s področja prostovoljstva Starejši za starejše, kar kasneje vpliva na

globlji razmislek o pomenu prostovoljstva in drugačnem razumevanju dejavnega staranja.

1996

Začne se sodelovanje v evropskih projektih *Grundtvig* za izobraževanje starejših.

1997

Pričetek sodelovanja UTŽO Ljubljana z Mestno občino Ljubljana (Oddelek za socialno varstvo in zdravje in Oddelek za izobraževanje). Sofinanciranje pomeni eno pomembnejših podpor pri izvajanju izobraževanja starejših naslednjih deset let.

1998

UTŽO se organizira kot samostojno društvo – Društvo za izobraževanje za tretje življenjsko obdobje. Društvo je razdeljeno na dve sekciji: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje (mreža UTŽO) in UTŽO Ljubljana.

Delovati začne Poletna univerza za tretje življenjsko obdobje na Cresu.

1999

UTŽO Ljubljana redno zaposli strokovno sodelavko Alijano Šantej in celoten sedež se dokončno preseli na Poljansko cesto 6 v Ljubljani.

2002

Sodelovanje v evropskem projektu *FORWARD*, ki obravnava disleksijo odraslih. Koordinator projekta je Norveški nacionalni inštitut za izobraževanje odraslih. Sodelujejo še Irska, Anglija, Malta, Ciper in Danska.

2005

Veleposlaništvo Kraljevine Nizozemske (program Matra KAP) prispeva začetna

sredstva za nastanek specialne knjižnice in dokumentacijskega centra Slovenske UTŽO.

2006

Slovenija je – po podatkih Eurostata – po udeležbi starejših v izobraževanju med evropskimi državami uvrščena na drugo mesto, takoj za Avstrijo.

21. aprila poteka ustanovno srečanje mreže Slovenske UTŽO. Oblikuje se Svet Slovenske UTŽO, ki ga sestavljajo regijski predstavniki.

Mednarodna organizacija AGE s sedežem v Bruslju imenuje Dušano Findeisen za eksperta področja izobraževanja in zaposlovanja starejših.

2007

Slovenska UTŽO začne s svojo rubriko U3 v reviji *Vzajemnost*.

Začne izhajati glasilo mreže: *E-novice Slovenske UTŽO*.

Registrira se koncept UTŽO in zaščiti se ime.

Začetek širjenja mreže Slovenske UTŽO med zamejske Slovence na Koroško in v Trst.

2008

Slovenska UTŽO – ob podpori Norveškega finančnega mehanizma in Sklada za NVO ter neprofitne organizacije v Sloveniji – začne s projektom *Starejši – nosilci in posredniki nesnovne kulturne dediščine* (2008–2009). Projekt spodbudi nastanek mreže prostovoljnih kulturnih mediatorjev v slovenskih muzejih, nastaneta znanstvena publikacija in raziskava o stanju prostovoljstva v muzejih.

V okviru projekta Center vseživljenjskega učenja LUR (2008–2012) začne delovati Sve-tovalnica za dejavna poznejša leta. Informira-nje in svetovanje je sofinanciralo Ministrstvo za šolstvo in Evropski socialni sklad.

2009

Ustanovljena je sekcija Društva za izobra-ževanje za tretje življenjsko obdobje *Inšti-tut za izobraževanje in razvoj*, ki jo vodi Dušana Findeisen.

Delovati začne izobraževalno gibanje *Znaš, nauči drugega*. Gre za učenje v parih, ko starejši mentorji prostovoljno prenašajo svoje računalniško znanje. Gibanje podpira mednarodno IT podjetje S&T Slovenija.

Izhajati začne e-glasilo *Mentor in znanje* kot podlaga za usposabljanje mentorjev Slovenske UTŽO na daljavo.

2010

Začetek delovanja prostovoljnih kulturnih animatorjev v bolnišnicah.

Začetek intenzivnega delovanja in zastopanja Slovenske UTŽO. V okviru projekta *Krepitev mreže nevladnih organizacij izo-braževanja starejših* (2010–2012) poteka civilni dialog, zagovorništvo ter skupno delovanje in povezovanje NVO sektorja izobraževanja starejših. Na usposabljanjih iščemo poti za uveljavljanje nove podobe starosti in ozaveščamo javnost, da so iz-kušnje starejših zakladnica, ki je družba ne sme izgubiti. V projektu sodelujejo UTŽO Grosuplje, DU Škofja Loka, UTŽO Žalec in NEC Cerknica. Financira se iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za javno upravo.

Ministrstvo za šolstvo imenuje Slovensko UTŽO za eno od treh nosilnih nacionalnih mrež izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Prostorska širitev sedeža UTŽO Ljubljana na Poljansko cesto 6.

2011

Slovenska UTŽO prejme priznanje za zma-govalno inovacijo v kategoriji inovativnih storitev posameznikov (JAPTI).

V Škofji Loki poteka 1. mednarodni festival Slovenske UTŽO - *Festival znanja in kultu-re v tretjem življenjskem obdobju*.

Začetek delovanja vrtnih prostovoljcev in sodelovanja z Botaničnim vrtom Ljubljana.

V Slovenski UTŽO prevladujejo humanistič-ni in družboslovni programi, zato se začne z načrtnim širjenjem prirodoslovnih vsebin.

2012

Ministrstvo za javno upravo RS odobri Slo-venski univerzi za tretje življenjsko obdobje nadaljnji dveletni projekt za utrjevanje mreže za izobraževanje starejših in razvoj civilne družbe: Slovenska mreža organiza-cij izobraževanja starejših.

Izdamo knjigo avtorice Dušane Findeisen *Koraki v prostovoljstvo: naredimo jih sku-paj na Univerzi za tretje življenjsko obdobje* v Ljubljani.

2013

V Novi Gorici se odvije 2. mednarodni festi-val znanja in kulture starejših.

Evropska unija sofinancira triletni projekt s področja arhitekture in urbanizma *Z menoj po mojem mestu* (projekt vodijo Dušana Findeisen, Meta Kutin, Meta Žgur). Nastane vrsta dejavnosti: vodnik, razstava, medna-rodna konferenca, okrogla miza itd.

Med več evropskimi projekti Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje izstopa CINAGE, film in dejavno staranje – usposabljanje starejših za proizvodnjo filmov. Projekt, ki je tekel do leta 2015, vodita Dušana Findeisen in Meta Žgur. V sodelovanju z Akademijo za glasbo, radio, film in televizijo poteka tečaj pisanja scenarijev itd. Skupen zaključni javni nastop v Kinoteki.

2014

V Cankarjevem domu slavnostno obeležimo 30-letnico Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje ob udeležbi predsednika RS Boruta Pahorja, ministra za izobraževanje dr. Jerneja Pikala in predstavnikov drugih ministrstev.

Ministrstvo za javno upravo RS omogoči Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje nov dveletni projekt: Slovenska mreža za izobraževanje starejših in medgeneracijsko povezovanje.

Dušana Findeisen postane podpredsednica Združenja DANET v Ulmu.

Izdamo knjigo Ane Krajnc Spoznaj sebe in druge. Človek kot družbeno bitje in medosebni odnosi.

2015

Oblikujemo novo kompleksno spletno stran SUTŽO (www.utzo.si): Maša Bizovičar, Dušana Findeisen, Karina Sirk.

Ustanovimo Inštitut za disleksijo, ki se poveže s kliniko Irlen v Londonu.

V Velenju se odvije 3. mednarodni festival znanja in kulture starejših.

Preimenujemo se v: Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, združenje za izobraževanje in družbeno vključenost.

2016

Inštitut za disleksijo s pomočjo donatorja omogoči testiranje za očala in nabavo skotopičnih očal za osebe z bralnimi težavami. Potekajo tedenska testiranja Alana Penna z Irlen Institute iz Londona. S sredstvi donatorja odpremo delovno mesto s polovičnim delovnim časom. Ustvarimo Facebook stran tega inštituta.

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje izvedemo prvi nacionalni posvet o srebrni ekonomiji (Silver Economy). Sprejememo Memorandum o srebrni ekonomiji, ki postane podlaga in usmeritev za naše nadaljnje delo na tem področju.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje postane članica Evropskega združenja starejših, EURAG.

Prof. dr. Ana Krajnc postane predstavnica mreže Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje v mednarodni e-mreži PASSITON.

Sodelovanje prof. dr. Ane Krajnc v diagnostičnih delavnicah o temeljnih spretnostih prebivalstva Slovenije in obravnavi podatkov zadnje mednarodne raziskave OECD: PIAAC pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport.

Sodelujemo v projektu DANET, Okusi Donave. Izdamo dvojezični publikaciji študentov Kruh skozi čas in Slikarski čopič in kruh.

Začne se sodelovanje s Centrom za vseživljenjsko učenje v Pragi za mednarodno izmenjavo starejših študentov med Prago in Ljubljano.

Vstopimo v nov evropski projekt Begunski časi (ang. RefugeesIN) za nadaljevanje usposabljanja študentov za snemanje filmov in izdelavo dokumentarnih filmov o

integraciji beguncev.

Partnerji postanemo še v dveh evropskih projektih: v projektu Srebrna koda – usposabljanje starejših za programiranje (ang. Silver Code - Senior trainees on Coding), ki spodbuja učenje starejših za računalniško programiranje, in v projektu Spodbujanje izobraževanja za tretje življenjsko obdobje, P3AE (ang. Promotion of the Third Age Education for the 50+), ki je namenjen spodbujanju izobraževanja starejših ter prenosu modela izobraževanja starejših na univerzah za tretje življenjsko obdobje v druge države.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje postane članica konzorcija v projektu za pridobivanje temeljnih kompetenc starejših manj izobraženih delavcev, ki ga vodi Javni zavod Cene Štupar. Izvajamo programe za pridobitev digitalnih kompetenc in programe osnovnega sporazumevanja v angleščini.

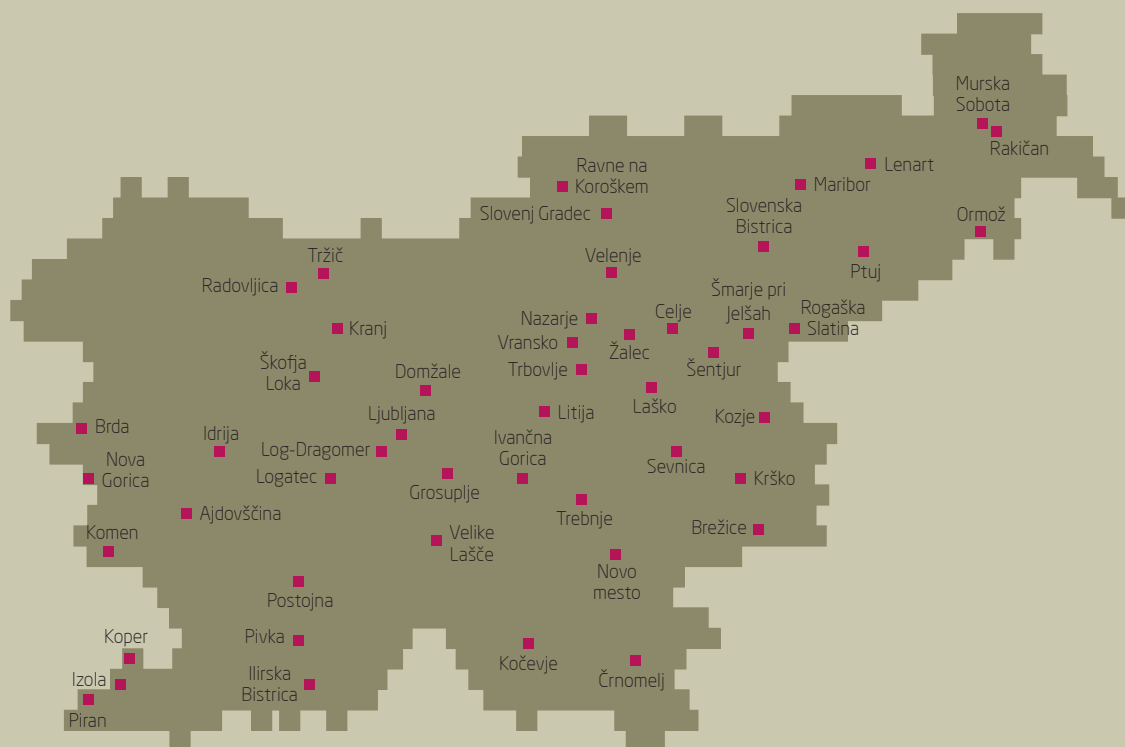
Izdamo knjigo avtorice Ane Krajnc Starejši se učimo. Izobraževanje starejših v teoriji in praksi.

2017

V Šmarju pri Jelšah poteka 4. mednarodni festival znanja in kulture starejših.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje organizira 2. nacionalni posvet na temo srebrne ekonomije.

PREGLED ORGANIZACIJ

AJDOVŠČINA

Društvo Most

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Ajdovščina
Stritarjeva 1a
5270 Ajdovščina
Dora Furlan (predsednica)
040 778 552
Stik: Polona Kovač
040 167 154, 05 992 14 44
most.u3@gmail.com

BRDA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Brda

Unitri Brda
Trg 25. maja 2
5212 Dobrovo
Duška Prinčič Domenis
(predsednica)
041 393 309
unitribrda@gmail.com
www.unitribrda.si

BREŽICE

Društvo Modra sova UTŽO Brežice

Dom upokojencev Brežice
Dobovska cesta 8
8250 Brežice
Lilijana Žiroš (predsednica)
041 791 379
drustvomodrasova@gmail.com
www.modrasova-utzo.si

CELJE

Osrednja knjižnica Celje

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Celje
Muzejski trg 1a
3000 Celje
Stik: Slavica Hrastnik
03 426 17 60
slavica.hrastnik@knjiznica-celje.si
www.knjiznica-celje.si/univerza-u30

ČRNOMELJ

Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Črnomelj
Ulica Otona Župančiča 1
8340 Črnomelj
Stik: Vesna Vipavec
07 306 13 90
vesna.vipavec@zik-crnomelj.si
www.zik-crnomelj.eu

DOMŽALE

Društvo Lipa Domžale

Univerza za tretje življenjsko
obdobje
Ljubljanska cesta 58
1230 Domžale
Marjan Ravnikar (predsednik)
01 722 66 70, 031 379 276
lipa.domzale@t-2.net
marjan.ravnikar@t-2.net
www.drustvo-lipa.si

GROSUPLJE

Univerza za tretje življenjsko obdobje Grosuplje

Adamičeva cesta 16
1290 Grosuplje
Andreja Smolič (predsednica)
041 321 030
Dora Adamič (podpredsednica)
031 711 536
utzo.grosuplje@gmail.com
www.utzog.si

IDRIJA

Društvo upokojencev Idrija

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Idrija
Rožna ulica 2
5280 Idrija
Stik: Anica Makuc
041 407 664
anica_makuc@t-2.net

ILIRSKA BISTRICA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Ilirska Bistrica

Kidričeva ulica 15
6250 Ilirska Bistrica

Nevenka Tomšič (predsednica)
041 779 981
utzo.ilb@gmail.com

IVANČNA GORICA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Ivančna Gorica

Cesta II. grupe odredov 17
1295 Ivančna Gorica
Jožica Lampret (predsednica)
031 730 575
lampretj@gmail.com
Metka Krajnc (podpredsednica)
040 708 391
utzo-ivancnagorica.si

IZOLA

Andragoško društvo Morje

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Izola
Verdijeva ulica 1
6310 Izola
Tatjana Kodarin (predsednica)
051 647 856, 031 349 453
univerza@elta.si
tatjana.kodarin@guest.arnes.si
www.univerzamorje.si

KOČEVJE

Ljudska univerza Kočevje

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Kočevje
Trg Zbora odposlancev 30
1330 Kočevje
Stik: Majda Valda
041 708 483, 01 893 82 77
majda.valda@lu-kocevje.si
www.lu-kocevje.si

KOPER

Društvo Pristan

Univerza za tretje življenjsko
obdobje Koper
Pri vodnjaku 2
6000 Koper
Mojca Brank (predsednica)
040 608 246, 041 222 796
drustvopristan@gmail.com
www.drustvo-pristan.si

KOZJE

Knjižnica Šmarje pri Jelšah - enota Kozje

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Kozje 150
3260 Kozje
Stik: Andreja Ferlič, Jana Turk Šulc
03 580 14 62, 041 726 489
knjiznica.kozje@siol.net
jana@s-je.sik.si
www.s-je.sik.si

KRANJ

Društvo upokojencev Kranj

Univerza za tretje življenjsko obdobje Kranj
Tomšičeva 4
4000 Kranj
Stik: Milena Pavlin
04 236 18 70
du.kranj@gmail.com
www.drustvoupokojencev-kranj.si

KRAS

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Kras

Gorjansko 84
6223 Komen
Nadja Mislej Božič (predsednica)
031 716 210
nadja.mislej-bozic@guest.arnes.si

KRŠKO

Ljudska univerza Krško

Univerza za tretje življenjsko obdobje Krško
Dalmatinova 6
8270 Krško
Stik: Monika Novšak
07 488 11 60
monika.novsak@lukrsko.si
www.lukrsko.si

LAŠKO

Univerza za tretje življenjsko obdobje

pri Knjižnici Laško

Aškerčev trg 4
3270 Laško
Metka Kovačič
Matej Jazbinšek (dir. knjižnice)
03 734 43 00
univerza@knjiznica-lasko.si
www.knjiznica-lasko.si

LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Razvojna agencija Slovenske Gorice,

Izobraževalni center Slovenske Gorice

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Nikova 9
2230 Lenart v Slovenskih goricah
Stik: Alenka Špes
02 720 78 88, 051 368 118
izobrazevalnicenter.slogor@gmail.com
www.rasg.si/univerza_za_tretje_zivljenjsko_obdobje/

LITIJA-ŠMARTNO

Društvo univerza za tretje življenjsko obdobje Litija in Šmartno

Parmova ulica 9
1270 Litija
Milena Dimec (predsednica)
051 438 236 (M. Dimec)
01 898 05 80 (Knjižnica Litija)
u3.litija.smartno@gmail.com
www.srce-me-povezuje.si/u3-litija-smartno

LJUBLJANA

Združenje SUTŽO Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani

Poljanska cesta 6
1000 Ljubljana
Alijana Šantej (vodja UTŽO Ljubljana)
01 433 20 90, 040 808 716
univerza-3@guest.arnes.si
www.utzo.si

LOG-DRAGOMER

Društvo DVG - univerza za tretje življenjsko obdobje

Dolina 21
Lukovica pri Brezovici
1351 Brezovica pri Ljubljani
Nika Gams (predsednica)
Stik: Olga Drofenik
041 775 771
olga.drofenik@iold.si
http://iold.si/

LOGATEC

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Logatec

Hotedršica 34a
1372 Hotedršica
Metka Rupnik (predsednica)
051 316 422
metka.rupnik@guest.arnes.si
http://utzo.blogspot.si

MARIBOR

Mariborska knjižnica

Rotovški trg 2
2000 Maribor
Stik: Nataša Konec
02 235 21 00
natasa.konec@mb.sik.si
www.mb.sik.si

Andragoški zavod Maribor - Ljudska univerza

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Maistrova ulica 5
2000 Maribor
Stik: Mojca Harc Novak
02 234 11 31, 02 234 11 11
mojca.harc.novak@azm-lu.si
www.azm-lu.si

MURSKA SOBOTA

Društvo - Univerza za tretje življenjsko obdobje pri Ljudski univerzi Murska Sobota

Slomškova ulica 33
9000 Murska Sobota
Danica Flisar (predsednica)
051 358 180

danica.flisar@gmail.com
www.univerza3-msobota.si

NAZARJE

Univerza za tretje življenjsko obdobje Zgornje Savinjske doline

Center za samostojno učenje
Nazarje pri Andragoškem zavodu
Ljudska univerza Velenje
Zadrečka cesta 35
3331 Nazarje
Stik: Vesna Elsner
03 839 02 60
csunazarje@lu-velenje.si

NOVA GORICA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Nova Gorica

Erjavčeva ulica 4
5000 Nova Gorica
Ivanka Drnovšek (predsednica)
031 738 199, 05 300 23 87
unitring@amis.net
www.unitring.si

NOVO MESTO

Društvo upokojencev Novo mesto

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Čitalniška ulica 1
8000 Novo mesto
Rožca Šonc (predsednica)
041 717 031, 07 302 12 40
upokojenci@t-2.net
www.upokojenci-nm.si

ORMOŽ

Ljudska univerza Ormož

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Vrazova ulica 12
2270 Ormož
Stik: Viki Ivanuša
070 766 976, 02 741 55 01
viki.ivanusa@guest.arnes.si
http://www.lu-ormoz.si

PIRAN

Društvo Faros

Univerza za tretje življenjsko obdobje Piran
Fazanska 1
6320 Portorož
Jelka Pečar (predsednica)
Stik: Liljana Špeh
051 692 994, 05 677 41 20
info@faros-piran.si
www.faros-piran.si

PIVKA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Pivka

Kettejeva ulica 5
6257 Pivka
Mojca Šega Novak (predsednica)
040 474 808
mojca.seganovak@gmail.com
http://u3pivka.si/

POSTOJNA

OE Ljudska univerza Postojna Zavod Znanje Postojna

Univerza za tretje življenjsko obdobje Postojna
Ljubljanska cesta 2
6230 Postojna
Stik: Tina Bazjako
05 721 12 89
tina.bazjako@zavod-znanje.si
www.lu-postojna.si

PTUJ

Ljudska univerza Ptuj

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Mestni trg 2
2250 Ptuj
Stik: Mateja Hlupič, Simona Pucko
02 749 21 50, 051 3889 660
mateja.hlupic@lu-ptuj.si
simona.pucko@lu-ptuj.si
www.lu-ptuj.si/drustvo-3zo

RADOVLJICA

Ljudska univerza Radovljica

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Kranjska cesta 4
4240 Radovljica
Mateja Rozman Amon (direktorica)
04 537 24 00, 04 537 24 15
mateja.rozman-amon@guest.arnes.si
www.lu-r.si

RAKIČAN

Raziskovalno izobraževalno središče

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Dvorec Rakičan
Lendavska ulica 28
9000 Murska Sobota
Stik: Sabina Kerec
051 385 054
info@ris-dr.si
www.ris-dr.si

RAVNE NA KOROŠKEM

Andragoško društvo Koroške

Univerza za tretje življenjsko obdobje Ravne na Koroškem
Koroška cesta 14
2390 Ravne na Koroškem
Stik: Ana Pavše
02 822 06 31
ana.pavse@smeri.si

ROGAŠKA SLATINA

Ljudska univerza Rogaška Slatina

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Celjska cesta 3 a
3250 Rogaška Slatina
Stik: Mojca Vukovič
03 818 24 40
mojca.vukovic@lu-rogaska.si
www.lu-rogaska.si

SEVNICA

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Sevnica

Savska 2
8290 Sevnica
Sašo Jejčič (predsednik)
Stik: Danica Pohar
031 665 462
sevnica.u3@gmail.com;
www.u3sevnica.weebly.com

SLOVENJ GRADEC

UŽO MOCIS Slovenj Gradec

Meškova ulica 21
2380 Slovenj Gradec
Stik: Anja Friškovec
070 974 760
anja.friskovec@mocis.si
www.mocis.si; u3zo.splet.arnes.si

SLOVENSKA BISTRICA

Ljudska univerza Slovenska Bistrica

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Partizanska ulica 22
2310 Slovenska Bistrica
Stik: Darja Kušar
02 843 07 33
darja.kusar@lu-sb.si
www.lu-sb.si

ŠENTJUR

Razvojna agencija Kozjansko OE Ljudska univerza Šentjur

Univerza za tretje življenjsko obdobje Šentjur
Mestni trg 5
3230 Šentjur
Stik: Alenka Testaniere
041 660 091, 03 747 16 70
alenka.testaniere@lusentjur.si

ŠKOFJA LOKA

Društvo univerza za tretje življenjsko obdobje Škofja Loka

Partizanska ulica 1
4220 Škofja Loka
Borjana Koželj (predsednica)

064 233 535, 031 675 111
loka3univerza@gmail.com
krozki.loka.u3@gmail.com
http://3univerza-loka.splet.arnes.si

ŠMARJE PRI JELŠAH

Knjižnica Šmarje pri Jelšah

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Aškerčev trg 20
3240 Šmarje pri Jelšah
Stik: Jana Turk Šulc
031 617 444, 03 817 15 62
jana@s-je.sik.si
www.s-je.sik.si

TRBOVLJE

Društvo U3

Univerza za tretje življenjsko obdobje Zasavska regija
Trg svobode 11a
1420 Trbovlje
Irena Ivančič Lebar (predsednica)
040 375 689, 031 307 575
drustvo.u3@telemach.net
irenai.lebar@gmail.com
www.drustvou3.si

TREBNJE

Center za izobraževanje in kulturo Trebnje

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Kidričeva 2
8210 Trebnje
Stik: Milica Korošec
041 455 033, 07 304 50 93
info@ciktrebnje.si;
milicakorosec@gmail.com
www.ciktrebnje.si

TRŽIČ

Ljudska univerza Tržič

Univerza za tretje življenjsko obdobje
Šolska ulica 2
4290 Tržič
Kristina Zupan
031 330 404, 04 592 55 50
info@lu-trzic.si

kristina@lu-trzic.si
www.lu-trzic.si

VELENJE

Andragoško društvo Univerza za III. življenjsko obdobje Velenje

Efenkova cesta 61
3320 Velenje
Marija Vrtačnik (predsednica)
03 587 20 50
info@uni-tri-velenje-drustvo.si
www.uni-tri-velenje-drustvo.si

VELIKE LAŠČE

KUD Primož Trubar Velike Lašče

Univerza za tretje življenjsko obdobje Velike Lašče
Stritarjeva cesta 1
1315 Velike Lašče
Matjaž Gruden (predsednik)
Stik: Danica Cvetko
01 788 92 47, 041 380 036
utzo.velikelasce@gmail.com
www.kud.trubar.si

VRANSKO

Društvo univerza za tretje življenjsko obdobje Vransko

Vransko 143a
3305 Vransko
Polonca Ferkov (predsednica)
041 760 678
Stik: Rozalija Ciglar
031 489 070
dutzo.vransko@gmail.com

ŽALEC

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Žalec

Ulica Savinjske čete 4
3310 Žalec
Marija Masnec (predsednica)
03 713 68 80, 03 713 68 87
univerza3.zalec@gmail.com
www.univerza3-zalec.si

